

OKRENIKO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Recikliranjem betona do energetski učinkovite gradnje

Doc.dr.sc. Bojan Milovanović

Predgotovljeni zidni panelni sustav

- ECO-SANDWICH**
 - ventilirani predgotovljenih zidni panel
 - izrađen od **betona s recikliranim agregatom** te sloja mineralne vune,
 - smanjenje korištenja energije za grijanje i hlađenje u zgradama

OKRENIKO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

ECO-SANDWICH sustav

- Od ukupne količine agregata potrebnog za izradu betona
 - 50 % je zamijenjeno s recikliranim agregatom dobivenim iz građevinskog otpada**
 - Unutarnji sloj betona izrađen je od **recikliranog betonskog loma**
 - Vanjski fasadni sloj izrađen je od **reciklirane opeke** kao agregata u betonu.
- Topljinsko izolacijski materijal
 - novorazvijena mineralna vuna izrađena korištenjem **Ecose® tehnologije** koja umjesto formaldehida koristi **prirodne smole kao vezivo**.

OKRENIKO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Prva ECO-SANDWICH kuća

Prva ECO-SANDWICH® obiteljska kuća, APOS Koprivnica
Autor: Ljubomir Miščević, 2015.

OKRENIKO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Suradnja Sveučilišta i gospodarstva

- Istraživanje i razvoj
 - Transfer rezultata istraživanja u gospodarstvo
 - Priлика za razvoj tvrtki,
 - Razvoj novih te poboljšanje postojećih proizvoda

OKRENIKO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Trendovi

- Globalno korištenje resursa materijala i energije, 1900 do 2005.
- Korištenje materijala i resursa te produktivnost materijala EU-15 i EU-12

OKRENIKO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Očuvanje prirode ili iskorištavanje resursa?

Rezervat biosfere pod zaštitom UNESCO-a

OKRENIKO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

OTPAD: Problem ili Novi Resurs?

OKRENIKO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Što nas čeka?

EUROPEAN PARLIAMENT
Policy Department
Economic and Scientific Policy
STUDY: Impact assessment of recycling targets in the waste framework directive

Can other countries increase their recycling rates for CDW?

- The experience of countries achieving high recycling rates might be generalised to countries achieving low recycling rates by means of introducing regulatory incentives, such as taxes or subsidies.
- This is because CDW as a stream possesses certain characteristics which make it intrinsically suitable for recycling

OKRENIKO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Dansko iskustvo

• Uveden je porez na građevinski otpad:

- 1984. Danska je reciklirala 11% CDW
- „porez na otpad“ je uveden 1987. i konstantno se povećava

• Reciklirani otpad je izdvojen iz poreza

Table 1: Danish taxes on incineration and landfilling, 1987-2001

Year Treatment	1987	1990	1993	1997	1999	2001
Incineration (DKK / tonne)	40	130	160	210/260*	280/330*	330
Landfill (DKK / tonne)	40	130	195	335	375	375

Note: 1€ currently equals 7.5 Danish kroner (DKK). *: with energy recovery/without energy recovery. Note that incineration is not in practice a management option for CDW.
Source: Danish EPA.

OKRENIKO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Okvirna direktiva o otpadu

- ENG:
 - requires Member States to take any necessary measures to achieve a minimum target of 70% of CDW by 2020 for preparation for reuse, recycling and other material recovery, including backfilling operations using nonhazardous CDW to substitute other materials
- HRV:
 - do 2020. godine, pripremu za ponovnu uporabu, recikliranje i druge načine materijalne oporabe, uključujući postupke nastavljavanja u kojima se otpad koristi kao zamjena za druge materijale, neopasnog građevinskog otpada, isključujući materijal iz prirode utvrđen klijučnim brojem 17 05 04 na listi otpada, treba povećati na minimalno 70 % mase otpada

OKRENIKO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Veliki potencijal za recikliranje i ponovnu upotrebu

OTPAD **RESURS** **MATERIJAL** **PROIZVOD**

OKRENIKO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

POTROŠNJA ENERGIJE

- od ukupne potrošnje energije u Evropi, čak 40% se koristi u zgradama

Note: Energy consumption in agriculture, fishing, and "other" makes up 3% of final energy consumption, and is not included in the above figure.
Source: DG Energy: EU Energy in Figures 2012

■ 32% of all energy in the EU is used for transport
■ 25% of all energy in the EU is used by industry
■ 40% of all energy in the EU is used by buildings

OKRENIMO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Što nas čeka?

Low-carbon strategy for 2050

Targets compared to 1990 levels

Sektor	2005	2030	2050
Power (CO ₂)	-7%	-34% / -46%	-42% / -49%
Industry (CO ₂)	-26%	-34% / -46%	-31% / -47%
Transport (incl. CO ₂ aviation, road, marine)	+10%	+20% / +9%	+34% / +47%
Residential & services (CO₂)	-12%	-37% / -53%	-48% / -51%
Agriculture (excl. CO ₂ manuf.)	-26%	-36% / -37%	-40% / -44%
Total	-27%	-32%	-37%

Source: European Commission

OKRENIMO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Zagreb, 04. studenog 2016. – Pariški sporazum o klimi, dogovoren u studenom prošle godine kao sredstvo za usporavanje globalnog zatopljenja, stupiti će na snagu ovaj petak. Ovo je prvi sporazum koji se sve zemlje svijeta obvezuje na ograničavanje globalnog zatopljenje kroz smanjivanje emisija stakleničkih plinova.

Kako bi Pariški Sporazum stupio na snagu trebalo ga je ratificirati 55 država koje su sašlužne je 55 posto emisije stakleničkih plinova. U listopadu ove godine taj je prag prijeđen, a do sada je Pariški sporazum ratificiralo 94 od 197 sudionika UN-ove konvencije o klimi.

C Predstavnici gotovo 200 zemalja okupili su se u ponedjeljak na dva tjedna u Marakešu kako bi raspravljali o detaljima Pariškog sporazuma i dogovorili načine kojima će se ostvariti ciljevi sporazuma.

Temeljni zahtjevi za građevinu

- 6. Ušteda energije i očuvanje topline
 - Građevina i njezine instalacije grijanja, hlađenja, rasvjete i ventilacije moraju biti projektirane i izgrađene tako da je količina energije koju one zahtijevaju u upotrebi mala, uzimajući u obzir korisnike i klimatske uvjete lokacije.
 - Građevina mora biti i energijski učinkovita, tako da upotrebljava što je moguće manje energije tijekom svoje gradnje i razgradnje

- Uredba 305/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 09.03.2011. koja propisuje uskladene uvjete trgovanja građevnim proizvodima i ukida
- Zakon o gradnji NN 153/13

OKRENIMO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Temeljni zahtjevi za građevinu

- 7. Održiva upotreba prirodnih izvora
 - Građevina mora biti projektirana, izgrađena i srušena tako da je upotreba prirodnih izvora održiva i da je posebno zajamčena:
 - ponovna upotreba ili recikliranje građevine, njezinih materijala i dijelova nakon rušenja
 - trajnost građevine
 - upotreba sirovina i sekundarnih materijala građevini u skladu s okolišem

- Uredba 305/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 09.03.2011. koja propisuje uskladene uvjete trgovanja građevnim proizvodima i ukida
- Zakon o gradnji NN 153/13

OKRENIMO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

“ We choose to go to the moon in this decade and do the other things, not because they are easy, but because they are hard, because **that goal will serve to organize and measure the best of our energies and skills**, because that challenge is one that we are willing to accept, one we are unwilling to postpone, and one which we intend to win.”

Građevinarstvo u 21. stoljeću

Građevinski zaokret

September 12, 1962;
Rice University, Houston, Texas

Ideja...

- Želja je bila osmislit predgotovljeni zid koji bi omogućio **brzu montažnu ili polumontažnu gradnju**
 - koja je u Hrvatskoj nepravedno zapostavljena
- Zid koji bi imao **vrlo nisku U vrijednost**
 - čime bi se osiguralo smanjenje gubitaka topline...
 - u obzir dolazio samo najviši standard...
 - što veća debljina to bolje

OKRENIKO NA ZELENO

Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

OKRENIKO NA ZELENO

Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

21

Dječji vrtić Ribica,

Autor: Bruno Andrašić
Lokacija: Sarvaš

OKRENIKO NA ZELENO

Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

22

Suradnja Sveučilišta i gospodarstva

- University – Economy
 - **Mišljenje EU** "Complete and close cooperation between the University and economy is one of the most powerful engines of economic growth "
- **Istraživanje i razvoj**
 - Transfer rezultata istraživanja u gospodarstvo
 - Prilika za razvoj tvrtki,
 - Razvoj novih te poboljšanje postojećih proizvoda

OKRENIKO NA ZELENO

Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Predgotovljena gradnja postoji... gdje je inovacija?

- Zaštite je 2011. pokrenut projekt koji se **ponosi da je inovativan**, a temelji se na predgotovljenoj i modularnoj gradnji, jer ona se koristi stoljećima... Egipat, Grčka, Rim...?
- **McGraw-Hill Construction**
 - ...This reemergence of prefab and modular **as a "new" trend is tied to the rise of BIM and green building, critical new trends** identified by McGraw-Hill Construction and other industry leaders....

McGraw Hill Construction provides essential data, news, insights, and intelligence to better inform construction professionals' decisions and strengthen their market position.

OKRENIKO NA ZELENO

Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Održivost predgotovljenih sustava

- According to a report published in the Journal of Industrial Ecology, **prefabricated construction has fewer impacts, on average, than on site construction for all environmental impact categories studied** (Quale et al 2012).
- noise and traffic congestion are also greatly reduced** as a result of decreased on-site construction, along with decreased pollutants...
- Next, the issue of **recycling and waste is potentially more manageable** in modular building ... the assembly line techniques associated with off-site factory construction allow predictability and consistency among parts; this **significantly reduces building waste** of modular constructed projects.
- Finally, the modularity increases **the ease associated with the disassembling of parts required in order to recycle building materials after the building is no longer used.**

OKRENIKO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Ecose® Tehnologija

breeam ECOSE

- Ecose® mineralna vuna proizvodi se
 - koristenjem **recikliranih staklenih boca, otpadnog stakla, otpada nastalog u samoj proizvodnji mineralne vune**, (85 % sirovina koje se koriste) te silicijskog pjeska.
- BRE Green Guide (BREEAM sustav)
 - materijal **ne sadrži štetne tvari poput formaldehida, fenola, pentana, butana i aknila**
 - za proizvodnju potrebljeno **do 70 % manje energije nego u slučaju tradicionalne mineralne vune**

Uvjerenje na okviru	Korišteni materijali od recikliranih staklenih boca, 32 kg/m ²	Uvjerenje vruća greda, 32 kg/m ²	Blatno kao TI
	Ocjena	Ocjena	Ocjena
Limita U _W	A	B	C
Koristeći vodu	A+	A+	A+
Koristeći prirodni resurs	A+	A+	A+
Doprinosi zaštiti životne sredine	A+	A+	A+
Neiskorištenje za novogradnju	A+	A+	C
Tolerancija za plin u vodu	A+	B	E
Niskovrijesni vježdaj	A+	A+	A+
Izloženost za lito	E	E	A
Oblaganje za lito	A1	A1	C
Opseg zaštite pojedinca	A1	A1	A1
I uverenje o potencijalnoj eksploziji	A+	A+	C
Potencijal stvaranja kroplja voda	A+	A+	B
Potencijal stvaranja kroplja voda (bez pogreške)	A+	A+	A

OKRENIKO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Predgotovljeni zidni panelni sustav

- U < 0,20 W/m²K** – ovisno o debljini toplinske izolacije

Materijal	Beton s recikliranim betonskim lomom	Beton s recikliranim opekom	Literaturne vrijednosti za betone
Gustoča (kg/m ³)	2105	1971	2000
Toplinska provodljivost $\lambda_{10,0y}$ (W/mK)	0,858	0,746	1,35

- Toplinska provodljivost betona s recikliranim agregatom je **36 %, a betona s recikliranim opekom 45 % manja u odnosu na literaturne vrijednosti za beton iste gustoće.**
 - Betoni koji se koriste u sličnim panelima obično gustoće 2400 kg/m³ što daje toplinsku provodljivost od 2,00 W/mK

OKRENIKO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Ispitivanje otpornosti na požar

17026-HAA

- Rezultati ispitivanja AB sendvič elementa za ventiliranu fasadu u daljnjoj razradbi mogli bi se svrstati u **razred EI 90**

OKRENIKO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Zaštita od buke

- Proračunata zvučna izolacijska moć ECO-SANDWICH® panela
 - 53 dB**
 - u usporedbi s:
 - 48 dB za zidove s jezgrom od EPS-a i
 - 21 dB za kompozitne lagane sendvič panele

OKRENIKO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Dinamičke toplinske karakteristike

- Plošna masa ECO-SANDWICH® fasadnog sustava iznosi **458 kg/m²** što osigurava vrlo dobre dinamičke toplinske karakteristike sustava.

OKRENIKO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

CE

Izjava o svojstvima

- Prema **Zakonu o građevnim proizvodima** (NN 86/08, 25/13)
- Nova zakonska regulativa na području građevinskih proizvoda, prema **Uredbi (EU) Br. 305/2011 Europskog Parlamenta i Vijeća**.
- Osim izjave o sukladnosti sa važećom normom sadrži i karakteristike proizvoda. **CE oznaka** se nalazi na svakom proizvodu.

OKRENIMO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Razmatranja održivosti

MATERIJALI S MALIM UTJECAJEM NA OKOLIŠ
Održiva proizvodnja i recikliranje materijala. Mala ugradba resursa, bez tvori otrovnih za čovjeka i prirode.

ENERGETSKA UČINKOVITOST
Smanjenje ugradenje energije korištenjem novih proizvodnih procesa.

KVALITETA I TRAJNOST
Trajan proizvod koji uz rezervne dijelove i zaštiti ugradbenih radova.

MOGUĆNOST PONOVNE UPOTREBE I RECYKLIRANJA
Korištenje recikliranih materijala u proizvodnji. Korištenje servisnih koji su u predi obnovljive.

MALA UGRADENA ENERGIJA
Uzemljeni i obnovljivi izvore energije.

OKRENIMO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Razmatranja održivosti

- Utjecaj na okoliš ECO-SANDWICH zidnih panela i preliminarno je ocijenjen promatraljući cijelokupni životni ciklus njegovih komponenti (betona i izolacije) i zidnog panela kao cjeline.
- Izračunata je
 - Ugrađena energija,
 - Količina CO₂ pri proizvodnji i gradnji
 - Izjava o utjecaju proizvoda na okoliš - EPD (Environmental Product Declaration)
- Tijekom cijelog životnog ciklusa ECO-SANDWICH panela i općenitog zidnog panela s EPS-om

OKRENIMO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Rezultati LCA analize

TOTAL: ECO-SANDWICH
Energy: 78,434.3 MJ
CO_{2eq}: 5.836 t

RESOURCES ACQUISITION
Energy: 10,490.0 MJ; 11,806.1 MJ
CO_{2eq}: 1.592 t; 1.217 t

MANUFACTURE
Energy: 651.0 MJ; 651.0 MJ
CO_{2eq}: 0.065 t; 0.065 t

TRANSPORT and PLACEMENT
Energy: 1,480.0 MJ; 988.0 MJ
CO_{2eq}: 0.114 t; 0.076 t

TOTAL: EPS CORE
Energy: 145,632.1 MJ
CO_{2eq}: 9.620 t

OKRENIMO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

U životnom ciklusu od 50 godina

- Smanjenje korištenja energije za 46%
- Smanjenje emisije CO_{2eq} plinova za 39%

Što je izjava o utjecaju na okoliš – EPD?

- Izjava o utjecaju proizvoda na okoliš (EPD) **dokumentira utjecaj materijala na okoliš**.
 - U to se ubrajaju korištenje resursa, emisije, učinak staklenika, zakiseljavanje vode i tla, itd.
- EPD **kvantificira utjecaj** nekog proizvoda na okoliš,
 - proizlazi iz LCA analize
- Slično kao u slučaju izjave o svojstvima (*Declaration of performance*)
- Temelji se na:
 - ISO 14025, EN 15804, EN 15942

OKRENIMO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Jednostavni dijagram tijeka životnog ciklusa proizvoda

OKRENIMO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Procjena utjecaja na okoliš tijekom životnog ciklusa

- Utjecaj na okoliš ECO-SANDWICH® panela proračunat je korištenjem kategorija utjecaja definiranih u [metodi CML](#)
- CML - Institute of Environmental Sciences, Faculty of Science, Universiteit Leiden

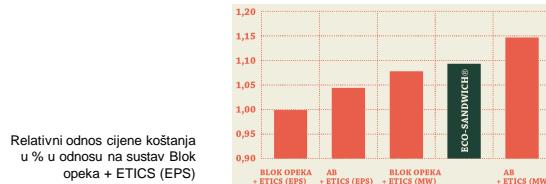
Kategorija utjecaja	jedinica	Metoda
Potencijal globalnog zatopljenja	kg CO ₂ eq.	CML
Potencijal razaranja ozona	kg CFC ¹¹ eq.	CML
Potencijal zakiseljavanja	kg SO ₂ eq.	CML
Epotencijal eutrofikacije	kg (PO ₄) ³⁻ eq.	CML
Potencijal stvaranja fotokemijskog smoga	kg C _x H _y eq.	CML
Razaranje abiotičkih resursa: elementi	kg Sb eq.	CML
Razaranje abiotičkih resursa: fosilna goriva	MJ	CML

OKRENIKO NA ZELENO

Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Percepcija o cijeni i vrijednosti

- usporedba gradnje vanjske ovojnice obiteljske kuće površine <400 m² s različitim sustavima gradnje

World Trade Organization - Innovation Fair

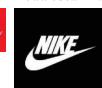
- ...istim da je na dana (29/10/14) na sastanku [Vijeća za trgovinske aspekte intelektualnog vlasništva \(TRIPS\) WTO-a](#), SAD imao dugu izjavu o značaju inovacija, te je između ostalog, govoreći o [Sajmu inovacija](#), u [TRI NAVRATA](#) spomenuo i hrvatski projekt ECO-SANDWICH, vrlo detaljno, kao i Građevinski fakultet, nositelja projekta.

Jasna Derviš
Minister Counsellor
Permanent Mission of the Republic of Croatia to the United Nations Office in Geneva

ECO-SANDWICH prezentiran među 24 proizvođača i inovatora uz među ostalima:

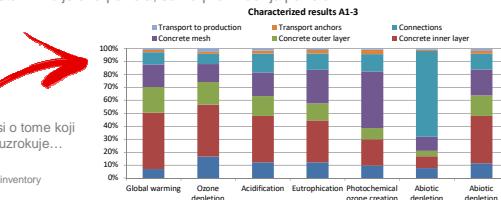
Johnson & Johnson

41

Procjena utjecaja na okoliš tijekom životnog ciklusa

- Zaključeno je da [najveći utjecaj na cijelokupni proizvod](#) imaju kategorije iz [modula A1-A3](#).
- Npr. Faza proizvodnje, uključivo vađenje i obradu sirovina, transport sirovina i sastavnih dijelova panela, sama proizvodnja panela

OKRENIKO NA ZELENO

Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Zaključak

- [Potreban građevinski zaokret](#)
 - Zbog obveza preuzetih međunarodnim ugovorima i sporazumima, te činjenicama o promjenama na Zemlji te općenito očuvanju našeg životnog okoliša
- Potreban [razvoj i primjena proizvoda](#) koji su u skladu s nekoliko Direktiva te imaju manji utjecaj na okoliš od uobičajenih proizvoda
- Stvara se tržiste za [građevinski otpad kao sirovinu](#), umjesto njegovog odlažanja u prirodu, te se značajno [smanjuju potrebe za energijom](#) za grijanje i hlađenje u zgradama.
- [EPD neminovno će postati jedan od ključnih dokumenata u gradnji](#)

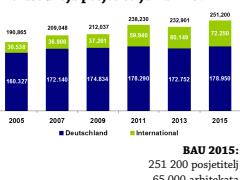
OKRENIKO NA ZELENO

Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

BAU 2015

- poseban poziv direktora sajma
 - iako je izložbeni prostor popunjeno
 - 400 tvrtki na čekanju

Prvo strano sveučilište na BAU Messe!

OKRENIKO NA ZELENO

Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

BAU-Trend by AIT +Xia

OKRENIKO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

43

Inovacija

- INNOVA 2014 (Bruxelles) – 63. međunarodni sajam inovacija; **ZLATNA MEDALJA**
- INNOVA 2013 (Zagreb) – 38. internacionalna izložba inovacija; **ZLATNA MEDALJA** i nagrada INOVA za najbolju ekološku inovaciju
- Naslovница časopisa Hrvatskog saveza građevinskih inženjera "GRADEVINAR"

OKRENIKO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

44

OKRENIKO NA ZELENO
Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku | Zeleni festival

Hvala na pažnji!
Doc.dr.sc. Bojan Milovanović
bmilovanovic@grad.hr

ECO-SANDWICH
www.eco-sandwich.hr

8